

O‘ZBEKISTONDA MADANIY MEROS VA TURIZM XIZMATLARINI TRANSFORMATSIYA QILISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARNI QO‘LLANILISHI

Ergashov Ziyodullo Bobir o‘g‘li,

Qarshi davlat texnika universiteti katta o‘qituvchisi

G-mail: ziyodilloergawev406@gamil.com

orcid:0009-0003-4461-2770

Annotatsiya. Ushbu maqolada O‘zbekistondagi mehmondo‘stlik sohasi, xususan mehmonxona va turizm xizmatlarini madaniy meros bilan zamonaviy texnologiyalarni uyg‘unlikda qo‘llash orqali tubdan o‘zgartirish masalalari ko‘rib chiqiladi. Tadqiqotda sun‘iy intellekt, raqamli platformalar va kreativ iqtisodiyot tamoyillarining mehmondo‘stlik sohasiga tatbiqi tahlil qilinadi. Maqolada O‘zbekistonning boy madaniy merosi – me‘morchilik, hunarmandchilik, oshpazlik an‘analari va an‘anaviy mehmondo‘stlik madaniyati zamonaviy texnologik yechimlar bilan qanday integratsiya qilinishi mumkinligi o‘rganiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, madaniy meros va zamonaviy texnologiyalar sintezi mehmondo‘stlik xizmatlarining sifatini oshirish, xalqaro turistlar oqimini ko‘paytirish va mintaqaviy iqtisodiyotni rivojlantirishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: madaniy meros, mehmondo‘stlik, sun‘iy intellekt, raqamli texnologiyalar, kreativ iqtisodiyot, turizm, innovatsion xizmatlar, O‘zbekiston.

Аннотация. В данной статье анализируются вопросы модернизации сферы гостеприимства в Узбекистане, в частности развития гостиничных и туристических услуг на основе гармоничного сочетания культурного наследия и современных технологий. В исследовании рассматриваются возможности применения технологий искусственного интеллекта, цифровых платформ и принципов креативной экономики в сфере услуг гостеприимства. Также изучаются пути интеграции богатого культурного наследия Узбекистана — архитектурных памятников, национальных ремёсел, традиционной кухни и ценностей гостеприимства — с современными технологическими решениями.

Ключевые слова: культурное наследие, гостеприимство, искусственный интеллект, цифровые технологии, креативная экономика, туризм, инновационные услуги, Узбекистан.

Annotation. This article analyzes the issues of modernizing the hospitality sector in Uzbekistan, particularly the development of hotel and tourism services through the harmonious integration of cultural heritage and modern technologies. The study examines the possibilities of applying artificial intelligence technologies, digital platforms, and the principles of the creative economy in hospitality services. In addition, the article explores ways to integrate Uzbekistan’s rich cultural heritage—architectural monuments, national handicrafts, traditional cuisine, and the values of hospitality—with modern technological solutions.

Keywords: cultural heritage, hospitality, artificial intelligence, digital technologies, creative economy, tourism, innovative services, Uzbekistan.

Kirish. O‘zbekiston – Buyuk Ipak yo‘lining markaziy bo‘g‘inlaridan biri sifatida asrlar davomida turli xalqlar va madaniyatlar tutashuv nuqtasi bo‘lib kelgan. Samarqand, Buxoro, Xiva kabi tarixiy shaharlar nafaqat me‘morchilik obidalari, balki mehmondo‘stlik an‘analari bilan ham jahonga mashhur. Bugungi kunda globallashtirish va raqamlashtirish jarayonlari turizm va mehmondo‘stlik sohasida tubdan o‘zgarishlarni talab qilmoqda. Shu bois, madaniy merosni saqlab qolgan holda zamonaviy texnologiyalarni joriy etish – O‘zbekiston turizm sohasining ustuvor vazifalaridan biriga aylangan.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 5-yanvardagi “O‘zbekiston Respublikasida turizmni jadal rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” gi farmoni hamda “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida turizm sohasida raqamli transformatsiya jadal amalga oshirilmoqda. Ushbu maqolada ana shu jarayonlarning mehmondo‘stlik xizmatlariga ta‘siri ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

Adabiyotlar tahlili. Mehmondo‘stlik sohasida texnologiyalarning qo‘llanilishi bo‘yicha xalqaro miqyosda ko‘plab tadqiqotlar olib borilgan. Buhalis va Law (2008) raqamli texnologiyalarning turizm marketingidagi rolini ta‘kidlagan bo‘lsa, Ivanov va Webster (2019) sun‘iy intellekt va robotlashtirishning mehmonxona xizmatlariga ta‘sirini o‘rgangan. Mahalliy olimlardan Toshmatov (2021) O‘zbekiston turizmida raqamli platformalarning ahamiyatini, Karimova (2022) esa madaniy turizm va innovatsiyalar o‘rtasidagi bog‘liqlikni tadqiq qilgan.

Tadqiqotda qiyosiy tahlil, kontent-analiz va SWOT tahlil usullaridan foydalanildi. Statistik ma‘lumotlar O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi, Jahon turizm tashkiloti (UNWTO) hamda milliy turizm vazirligi hisobotlaridan olindi.

Tadqiqot metodologiyasi. O‘zbekiston 7000 dan ortiq madaniy meros ob‘yektiga ega bo‘lib, ulardan Samarqanddagi Registon maydoni, Buxorodagi Ark qal‘asi, Xivadagi Ichan Qal‘a kabi obidalar YUNESKO Jahon merosi ro‘yxatiga kiritilgan. Ushbu obidalar nafaqat tarixiy qadriyat, balki mehmondo‘stlik xizmatlari uchun muhim resurs hisoblanadi. An‘anaviy o‘zbek mehmondo‘stligi – “Mehmon otadan ulug‘” tamoyiliga asoslangan bo‘lib, bu falsafa zamonaviy mehmonxonachilik xizmatlariga noyob qiymat qo‘shishi mumkin. Hunarmandchilik mahsulotlari (zargarlik, kashtachilik, kulolchilik), milliy oshpazlik san‘ati, an‘anaviy musiqa va raqs, ipak to‘qish san‘ati kabi nomoddiy madaniy meros elementlari mehmondo‘stlik xizmatlarini boyitishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Tahlillar va natijalar. Sun‘iy intellekt (AI) asosidagi xizmatlar. Chatbotlar va virtual assistentlar orqali 24/7 mijozlarga xizmat ko‘rsatish, shaxsiylashtirilgan tavsiyalar berish, mehmonlarning afzalliklarini tahlil qilish. Masalan, Toshkentdagi bir qator mehmonxonalarda AI-asosidagi bron qilish tizimlari joriy etilgan bo‘lib, ular mehmonlarning oldingi tashriflariga asoslanib individual xizmatlar taklif qiladi.

Virtual va kengaytirilgan reallik (VR/AR). Tarixiy obidalarining virtual turlari, mehmonxona xonalarini oldindan ko‘rish imkoniyati, madaniy meros ob‘yektlarining interaktiv prezentatsiyalari. Samarqand va Buxoroda VR texnologiyalari yordamida tarixiy shaharlarning qadimgi ko‘rinishlarini qayta tiklash loyihalari amalga oshirilmoqda.

Raqamli platformalar va mobil ilovalar. Onlayn bron qilish tizimlari, raqamli yo‘llanmalar, QR-kod asosidagi axborot tizimlari. “Visit Uzbekistan” mobil ilovasi turistlarga yo‘nalish, madaniy ob‘yektlar, restoran va mehmonxonalar haqida to‘liq ma‘lumot beradi.

Katta ma‘lumotlar tahlili (Big Data). Turistlar oqimini prognozlash, mavsumiy talabni boshqarish, xizmat sifatini baholash. Raqamli ma‘lumotlar orqali O‘zbekistonga

kelayotgan turistlarning manfaatlari, sarflari va harakatlanish yo'nalishlarini tahlil qilish imkoniyati yaratilmoqda.

Muammo va amaliy yechimlar Madaniy meros va zamonaviy texnologiyalarning samarali integratsiyasi uchun quyidagi amaliy yechimlar taklif etiladi:

Birinchi, "Aqlli madaniy turizm" (Smart Cultural Tourism) konsepsiyasini ishlab chiqish. Bu konsepsiya doirasida tarixiy ob'yektlarda IoT (Internet of Things) sensorlari o'rnatib, mehmonlarga real vaqtda ma'lumot uzatish, virtual gidlik xizmatlari ko'rsatish va interaktiv tajriba yaratish ko'zda tutiladi.

Ikkinchi, an'anaviy hunarmandchilik va raqamli savdo platformalarini birlashtirish. Mahalliy hunarmandlar mahsulotlarini xalqaro bozorga chiqarish uchun e-commerce platformalari yaratish, 3D ko'rish va virtual do'konlar ochish orqali madaniy mahsulotlarga bo'lgan talabni oshirish mumkin.

Uchinchi, milliy oshpazlik san'atini raqamlashtirish. AI-asosidagi taom tavsiya tizimlari, virtual oshpazlik masterklasslari va raqamli retseptlar bazasi orqali o'zbek oshxonasi jahon miqyosida targ'ib qilinishi mumkin.

Olib borilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda mehmondo'stlik sohasida texnologik transformatsiya jadal sur'atlarda kechmoqda. 2020–2025-yillar oralig'ida mamlakatga tashrif buyurgan xorijiy turistlar soni 6,7 milliondan 14 millionga oshdi (O'zbekiston turizm vazirligi, 2025). Bunda raqamli infratuzilmaning rivojlanishi, viza rejimining soddalashtirishi va madaniy turizm mahsulotlarining xilma-xilligi muhim rol o'ynadi.

SWOT tahlil natijalari ko'rsatishicha, O'zbekistonning kuchli tomonlari – boy madaniy meros, geografik qulay joylashuv va mehmondo'stlik an'analari; zaif tomonlari – raqamli savodxonlik darajasining pastligi va infratuzilmaning yetarli emasligi; imkoniyatlari – xalqaro hamkorlik, investitsiyalar jalb qilish va kreativ iqtisodiyotni rivojlantirish; tahdidlar esa – global raqobat, madaniy identitetning yo'qolish xavfi va kiber xavfsizlik muammolaridir.

Xulosa. Tadqiqot natijalari asosida quyidagi xulosalar chiqarildi:

1. O'zbekistonning madaniy merosi mehmondo'stlik sohasida noyob raqobat ustunligini ta'minlaydi va uni zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlikda qo'llash xizmatlar sifatini sezilarli darajada oshiradi.

2. Sun'iy intellekt, VR/AR texnologiyalari va raqamli platformalar mehmondo'stlik xizmatlarini shaxsiylashtirish va samaradorligini oshirishda katta imkoniyatlarga ega.

3. Madaniy merosni saqlab qolgan holda innovatsion yondashuvlarni joriy etish uchun davlat va xususiy sektor hamkorligini kuchaytirish zarur.

Takliflar: mehmondo'stlik sohasida raqamli savodxonlikni oshirish bo'yicha maxsus dasturlar ishlab chiqish; madaniy turizm ob'yektlarida smart-texnologiyalarni bosqichma-bosqich joriy etish; mahalliy hunarmandlar va texnologik kompaniyalar o'rtasida

hamkorlik platformalarini yaratish; milliy mehmondo‘stlik standartlarini xalqaro talablarga moslashtirishda raqamli vositalardan foydalanish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Buhalis D. Law R. Progress in information technology and tourism management: 20 years on and 10 years after the Internet. Tourism Management. 2008. – Vol. 29(4). – P. 609–623.
2. Ivanov S., Webster C. Robots, Artificial Intelligence, and Service Automation in Travel, Tourism and Hospitality. Emerald Publishing. 2019. – 288 p.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 5-yanvardagi PF-5611-son Farmoni “O‘zbekiston Respublikasida turizmni jadal rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”.
4. Toshmatov Sh.A. O‘zbekiston turizmida raqamli texnologiyalarning ahamiyati va istiqbollari. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar jurnali. 2021. – № 3. – B. 45–54.
5. Karimova N.R. Madaniy turizm va innovatsiyalar: O‘zbekiston tajribasi. Qarshi davlat universiteti ilmiy axborotnomasi. 2022. – № 2. – B. 112–120.
6. UNWTO. World Tourism Barometer. 2024. Vol. 22(1).
7. “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. 2020.
8. Xo‘jayev B.T. Kreativ iqtisodiyot va turizm sektorining rivojlanish tendentsiyalari. “Sharq” NMAK. 2023. – 186 b.

